

KONSEP SUMPAH (AL-YAMĪN) DAN PELAKSANAANNYA DI MAHKAMAH SYARIAH

**WAN ABDUL FATTAH BIN WAN ISMAIL
ZULKIFLI BIN HASSAN**

UNIVERSITI SAINS ISLAM MALAYSIA

جامعة العلوم الإسلامية
ISLAMIC SCIENCE UNIVERSITY OF MALAYSIA

**KONSEP *AL-YAMÎN* DAN
PELAKSANAANNYA
DI MAHKAMAH SYARIAH**

KONSEP *AL-YAMÎN* DAN PELAKSANAANNYA DI MAHKAMAH SYARIAH

Wan Abdul Fattah Wan Ismail
Dip. Pentadbiran Kehakiman dan Guaman Syarie (UKM),
Al-Aliya (Yarmouk University, Jordan), M Is (UKM)
Pensyarah
Fakulti Syariah dan Undang-undang
Universiti Sains Islam Malaysia

Zulkifli bin Hasan
LL.B (Kepujian) (UIAM), LL.B (Shariah) (Kepujian) (UIAM), MCL
(UIAM)
Peguambela dan Peguamcara
Ketua Program Diploma Amalan Kehakiman dan Guaman Syarie
Fakulti Syariah dan Undang-undang
Universiti Sains Islam Malaysia

Cetakan Pertama 2007

© Hakcipta terpelihara

Universiti Sains Islam Malaysia

Tidak dibenarkan mencetak ulang semula mana-mana bahagian artikel, ilustrasi, dan isi kandungan buku ini dalam apa jua bentuk dan dengan apa cara sekali pun samada secara elektronik, fotokopi, mekanik, rakaman, cd atau cara lain sebelum mendapat keizinan bertulis daripada penerbit.

Diterbitkan Oleh :

Penerbitan USIM

Universiti Sains Islam Malaysia,

Putra Nilai,

71800 Nilai, Negeri Sembilan.

Tel : 06-7988045/8044 Faks : 06-7986050

Reka Letak dan Urus Cetak:

YAMAMAH ENTERPRISE

A1004 Kyoto Garden, Persiaran Bukit Jaya,

Bukit Antarabangsa, 68000 Ampang,

Ulu Klang, Selangor.

Tel/Fax: 03-4105 1004

Perpustakaan Negara Malaysia Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Wan Abdul Fattah Wan Ismail

Konsep al-yamin dan perlaksanaannya di mahkamah syariah / Wan Abdul Fattah Wan Ismail, Zulkifli bin Hasan.

Mengandungi indeks

Bibliografi: ms.

ISBN 978-983-2950-62-2

1. Practice of law--Malaysia. 2. Courts, Islamic--Malaysia
 3. Islamic Law--Malaysia. I. Zulkifli bin Hasan. II. Judul.
- 347.5950504

DEDIKASI

Setinggi-tinggi penghormatan kepada ayahanda Allahyarham Wan Ismail Bin Wan Mahmood dan bonda Fauziah binti Awang. Tidak lupa buat isteri tersayang Norma Jusuf, puteri-puteri tercinta Wan Nurul Hannan dan Wan Nurul Amni kerana amat memahami kesibukan dan komitmen yang tinggi untuk menghasilkan buku ini.

- Wan Abdul Fattah bin Wan Ismail -

Penulisan ini didedikasikan khas kepada bonda Rabeah binti Khalid, ayahanda Hasan bin Yeen, adinda Hanani binti Harun, anakanda Muhammad Al-Ameen dan Iffah Madiehah.

- Zulkifli Hassan -

KANDUNGAN

<i>Kandungan</i>	i
<i>Prakata</i>	v
<i>Pendahuluan</i>	vii
<i>Senarai Kes</i>	ix
BAB I	1 - 38
KONSEP AL- YAMÎN DAN PERLAKSANAANNYA DI DALAM UNDANG-UNDANG KETERANGAN ISLAM	
<i>Definisi Al- Yamîn</i>	
<i>Pensyariatan Al- Yamîn</i>	
<i>Hikmat Dan Tujuan Dipersyariatkan Al- Yamîn</i>	
<i>Hukum Asal Al- Yamîn</i>	
<i>Pembahagian Al- Yamîn</i>	
- <i>Al-Yamîn Di luar Mahkamah (al-Yamîn Ghair al- Qadha'iyah)</i>	
- <i>al-Yamîn Di Dalam Mahkamah (al-Yamîn al- Qadhaiyyah)</i>	
<i>Hukum Al- Yamîn</i>	
<i>Yamîn Al-mudda'i Dan Seorang Saksi</i>	
<i>Syarat-syarat Pelaksanaan Al-yamîn</i>	
<i>Konsep Hak Dan Jenis-jenis Hak Yang Boleh Dilaksanakan Al-yamîn</i>	

Kaedah Perlaksanaan *Al-yamîn* Di Mahkamah Syariah

Taghlîz Al-yamîn

Keengganan Bersumpah (*Nukul ‘An Al-yamîn*) Dan Sumpah Yang Dikembalikan (*Al-yamîn Al-mardudah*)

BAB II

39 - 68

AL-YAMÎN DI MAHKAMAH SYARIAH

Sejarah Undang-undang Keterangan Di Malaysia

i. Sejarah Undang-undang Keterangan Sebelum Kemerdekaan

- Undang-undang Melaka

- Undang-undang Negeri Lain di Tanah Melayu.

ii. Undang-undang keterangan Islam semasa pemerintahan British.

iii. Undang-undang Keterangan Islam Selepas Kemerdekaan

iv. Undang-undang Keterangan Islam di Selangor dan Wilayah Persekutuan.

v. Pemakaian *Al-Yamîn* Di Dalam Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah Selangor Dan Wilayah Persekutuan.

vi. *Kes Yang Diputuskan Di Mahkamah Syariah Malaysia*

(a) *Al-Yamîn orang yang Menuntut* (*Yamîn al-Mudda’i*)

(b) *Al-Yamîn Orang Yang Dituntut* (*Yamîn Al-Muddai Alaih*).

(c) *Al-Yamîn Di buat oleh Saksi* (*Yamîn Al-Shahid*)

ANALISA KES

BAB III

69 - 80

CADANGAN “PERATURAN SUMPah SYARIE MAHKAMAH SYARIAH (WILAYAH-WILAYAH PERSEKUTUAN)”.

Tatacara Perlaksanaan Sumpah Syarie Di Dalam “Peraturan Sumpah Syarie Mahkamah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 2004”

Syarat-syarat sumpah syarie

Jenis-jenis hak yang boleh dilaksanakan sumpah syarie

Kehadiran pihak-pihak ketika bersumpah

Tatacara sumpah syarie

***Taghliz* Sumpah Syarie.**

Anggapan Enggan Bersumpah

PENUTUP

81 -94

RUJUKAN

95 - 100

GLOSARI

101

PRAKATA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين وعلى آله وصحبه ومن نهج نهجه إلى يوم الدين؛ أما بعد:

Segala syukur dan puji bagi Allah SWT yang maha Esa lagi berkuasa yang menganugerahkan hidayah dan keupayaan untuk menghasilkan penerbitan buku Konsep *al-Yamîn* dan Pelaksanaanya di Mahkamah Syariah.

Selain *al-Iqrar* dan *al-Syahadah*, *Al-Yamîn* merupakan salah satu daripada keterangan yang diterima pakai di Mahkamah Syariah Malaysia. *Al-Yamîn* atau dikenali juga sebagai Sumpah Syarie ialah sumpah atau suatu ungkapan tertentu untuk menyatakan sesuatu persoalan itu yang mungkin berlaku atau tidak berlaku. Ia perlu dilafazkan dengan pasti dan dikaitkan dengan nama Allah SWT atau salah satu sifat-Nya dengan tujuan untuk meyakinkan bagi menimbulkan kepercayaan orang lain dengan ungkapannya itu.

Al-Yamîn atau sumpah merupakan keterangan atau *bayyinah* yang diterima sebagai sokongan pembuktian di Mahkamah Syariah dan ia telah dilaksanakan mengikut ketetapan hukum syarak. Hikmat dan tujuan pensyariatian *al-Yamîn* adalah untuk menyelesaikan perbalahan, mengembalikan hak kepada tuannya, dan menyelamatkan maruah dari tohmahan. Selain itu juga, *al-Yamîn* berperanan untuk mentarjîhkan kebenaran atau menafikan dakwaan dari pihak *mudda'i* terhadap *mudda'a alaih*.

Buku ini merupakan salah satu usaha untuk memberi kefahaman dan menerangkan konsep *al-Yamîn* dan pelaksanaannya di Mahkamah Syariah. Melalui pemerhatian dan kajian yang dijalankan, didapati terdapat kekeliruan dan ketidakfahaman sesetengah pihak malahan pengamal undang-undang itu sendiri mengenai konsep *al-Yamîn* dan pemakaiannya

menurut hukum syarak.

(لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ)

Terdapat peruntukan mengenai *al-Yamîn* di bawah enakmen-enakmen keterangan negeri-negeri. Namun begitu, berdasarkan kajian yang dijalankan didapati kedudukan dan pemakaian serta prosedur pelaksanaan *al-Yamîn* sebenarnya masih tidak jelas. Di sini, penulis akan merujuk dan membuat analisa kepada Peraturan Sumpah Syarie Mahkamah Syariah (Wilayah Persekutuan) dari aspek hukum syarak dan kesesuaiannya dilaksanakan di Mahkamah Syariah seluruh Malaysia.

Berdasarkan semua perbincangan yang dibuat di dalam buku ini, penulis membuat kesimpulan bahawa *al-Yamîn* merupakan salah satu mekanisma atau keterangan yang berkesan untuk mahkamah membuat sesuatu keputusan. Namun begitu, semua pihak perlu memahami konsep *al-Yamîn* dan pelaksanaannya secara lebih mendalam, tepat dan bersesuaian dengan hukum syarak. Diharapkan penerbitan buku ini akan dapat menambahkan bahan rujukan akademik mengenai undang-undang keterangan Islam kepada pengamal undang-undang, pelajar syariah dan undang-undang, ahli akademik dan semua pihak yang terlibat dengan pentadbiran undang-undang Islam.

**WAN ABDUL FATTAH WAN ISMAIL
ZULKIFLI HASAN**

September 2007.

..... PENDAHULUAN

Dengan Nama Allah Yang Maha Pemurah Lagi Maha Pengasihani. Segala puji ke hadrat Allah SWT kerana dengan limpah kurnia-Nya kita masih dapat merasai nikmat Islam dan Iman.

Buku ini membincangkan konsep *al-Yamîn* dan pelaksanaannya di Mahkamah Syariah di Malaysia dengan merujuk undang-undang keterangan Islam, kitab-kitab *turath* atau rujukan-rujukan kontemporari dan pengamalannya melalui kes-kes yang dilaporkan. Perbincangan mengenai konsep *al-Yamîn* ini dibahagikan kepada beberapa bahagian.

Bab satu, menjelaskan tentang konsep *al-Yamîn* diantara Hukum dan Pelaksanaannya Menurut Pandangan Ulama di Dalam Kitab-Kitab Fiqah. Di dalam bahagian ini penulis akan menjelaskan definisi, pensyariatan, hikmat dan tujuan pensyariatan, hukum dan pembahagian *al-Yamîn*. *Al-Yamîn* juga hanya boleh dilaksanakan di dalam kes tertentu dan bab ini juga akan membincangkan keadaan bila *al-Yamîn* boleh dilaksanakan. Penulis juga telah menyenaraikan syarat *al-Yamîn*, kaedah perlaksanaannya, *taghliẓ al-Yamîn* dan implikasi tatkala pihak kena tuntutan menolak untuk melaksanakan *al-Yamîn*.

Pada permulaan bab kedua, penulis telah menyoroti sejarah undang-undang keterangan Islam di Malaysia secara ringkas memandangkan *al-Yamîn* merupakan salah satu bentuk keterangan yang diterima pakai di Mahkamah Syariah. Jelas menunjukkan undang-undang keterangan Islam telah lama dipraktikkan di Malaysia melalui peruntukan undang-undang yang telah diluluskan. Kemudian penulis terus memperjelaskan peruntukan *al-Yamîn* yang terkandung di dalam enakmen-enakmen keterangan Islam negeri-negeri. Bagi maksud ini, penulis telah merujuk kepada kes-kes yang dilaporkan di mana membuktikan bahawa sememangnya pemakaian *al-Yamîn* telah diamalkan di Mahkamah Syariah sekian lama.

Di dalam Bab ketiga, penulis menganalisa peruntukan Peraturan Sumpah Mahkamah Syariah (Wilayah Persekutuan) yang telah digubal oleh pihak

Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia. Secara umumnya peraturan ini mengandungi definisi, pembahagian *al-Yamîn*, syarat-syarat *al-Yamîn*, jenis-jenis hak boleh dilaksanakan *al-Yamîn*, tatacara *al-Yamîn*, taghliz *al-Yamîn* dan anggapan enggan bersumpah. Jika diteliti, peraturan ini sememangnya menyediakan satu garis panduan yang jelas mengenai pemakaian dan pelaksanaan *al-Yamîn*. Penulis berpandangan Peraturan ini diadaptasi dan digunapakai di semua Mahkamah Syariah di Malaysia.

Di dalam bab keempat, penulis telah membuat rumusan dan analisa mengenai konsep *al-Yamîn* dan pelaksanaannya di Mahkamah Syariah. Melalui kajian yang dijalankan sememangnya terdapat kekeliruan dan kurang fahaman sesetengah pihak mengenai pemakaian *al-Yamîn*. Ini disokong oleh beberapa keputusan di dalam kes-kes yang dirujuk. Oleh itu, semua pihak perlu memahami konsep *al-Yamîn* ini bukan sahaja hakim dan peguam malahan pihak yang berkaitan dengan Mahkamah Syariah. Penulis juga telah membuat beberapa cadangan yang praktikal bagi memastikan kefahaman dan pelaksanaan *al-Yamîn* yang tepat dari segi hukum syarak.

Secara ringkasnya buku ini merupakan salah satu sumbangan kecil oleh penulis ke arah pemahaman undang-undang keterangan Islam secara umumnya dan *al-Yamîn* khususnya. Diharapkan dengan penjelasan dan perbincangan secara ilmiah dengan merujuk kepada sumber tradisional, peruntukan yang terdapat di dalam enakmen-enakmen negeri berserta Peraturan Sumpah Syarie Mahkamah Syariah (Wilayah Persekutuan) dengan disokong oleh kes-kes di Mahkamah Syariah akan dapat memberi manfaat dan kefahaman kepada semua mengenai konsep *al-Yamîn* menepati hukum syarak. Semoga Allah SWT yang Maha Tinggi lagi Maha Berkuasa melimpahkan kurnia dan rahmat-Nya dan menjadikan penulisan ini bermanfaat serta menjadi rujukan mengenai undang-undang keterangan Islam khususnya konsep *al-Yamîn*.

SENARAI KES-KES

- Abdul Aziz *lwn* Che Pah (1981) 2 JH 113
Abdul Kadir *lwn* Hajah Fatimah (1981) 2 JH 99
Adiba Yasmin *lwn* Abd Rani (1996) 1 JH 44
Ahmad *lwn* Mahabat Khad dan Seorang Lagi (1980) 1 JH 82
Fathilah *lwn* Mohamed Ghafar (1982) 2 JH 286
Fatimah Binti Hashim *lwn* Mansor Bin Siran (1987) 5 JH 440
Hasmah *lwn* Borhan al-Din (1988) 1 JH 118
Hj Abdullah Hj Hamzah *lwn* Cik Don Bt Yaakob (1983) 3 JH
Kelthom *lwn* Ismail (1996) 1 JH 79
Khamsiah Bt Hashim *lwn* Abdul Fikri (1983) 4 JH 71
Mashitah *lwn* Hussain (1981) 2 JH 153
Norman Bin Harun *lwn* Abd Razak bin Razali (1988) 1 JH 86
Norsiah *lwn* Hashim (1984) 5 JH 126
Pendakwa Jenayah Kelantan *lwn* Omar dan Seorang lagi (1981) 2 JH
131
Pendakwa Syarie Pahang *lwn* Mohamed Abd Rahman dan Seorang lagi
(1988) 1 JH 71
Piah *lwn* Mohammad Zainal (1984) 4 JH 222
Rukiah *lwn* Abu Bakar (1983) JH 90
Salemawegam *lwn* Mohamed Anuar (1984) 5 JH 109
Siteh bt Lop Ahmad *lwn* Mat Desa (1987) 5 JH 408
Siti Zainab *lwn* Mohamad Ishak (1982) 2 JH 323
Siti Zamrah *lwn* Maliki (1988) 1 JH 130
Tuminah *lwn* Arifin (1983) 4 JH 84
Wan Abdul Hamid *lwn* Maimunah (1980) 1 JH 71
Wan Azizah *lwn* Kasim (1984) 5 JH 123
Zabidah *lwn* Abdul Rahim (1984) 4 JH 235
Zainab Bt Hamid *lwn* Mat Isa (1987) 5 JH 391
Zawiah bt Talib *lwn* Mohd Noor (1987) 5 JH 366

RUJUKAN

1. Al-Qur'an.
2. Abdul Rahman Al-Jaziri. T.t. *Kitab al-Fiqh 'Ala Al Madhahib Al-Arba'ah*.
3. Abu Bakar. 1993. *I'annah al-Talibin*. Beirut: Dar al-Fikr.
4. Abu Faris, Muhammad Abd al-Qadir. 1998. *Kitab al-Aiman wa al-Nuzur*. 'Amman: Dar al-Qalam. Cetakan Pertama.
5. al-Baihaki, Abu Bakar Ahmad ibn al-Husain ibn Ali. 1992. *Kitab al-Sunan al-Saghir*. Cetakan Pertama. Beirut: Dar al-Kutub Ilmiyyah.
6. Al-Kasani, Abu Bakar Ibn Masoud al-Kasani al-Hanafi. 1998. *Badai' al-Sanai' fii Tartib al-Syarai'*. Cetakan Kedua. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-Arabi.
7. Al-Nawawi, Imam Abu Zakaria Mahyuddin ibn Syaraf. 1996. *Al-Majmu' Syarh al-Muhazzab*. Beirut: Dar al-Fikr. Cetakan Pertama.
8. Al-Nawawi, Imam Abu Zakaria Mahyuddin ibn Syaraf. 2000. *Minhaj al-Talibin*. Beirut: Dar al-Bashair. Cetakan Pertama.
9. Al-Nawawi, Imam Abu zakaria Yahya ibn Sharf. T.t. *Raudhah al-Talibin*. Beirut Dar al-Kutub al-'ilmiyyah.
10. Al-Nawawi, Imam Mahyuddin. t.t. *Sharh Imam Muslim al-Imam al-Nawawi*. Beirut: Dar Ma'rifah.
11. Al-Rafei, Imam Abu al-Qasim Abd. Al-Karim ibn Muhammad ibn Abd. Karim. 1997. *Al-Aziz Shar al-Wajiz*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah. Cetakan Pertama.

12. Al-San'ani, Muhammad ibn Ismail al-Amir al-Yamani. 1997. *Subul al-Salam Syarh Bulugh al-Muram*. Cetakan Ketiga. Beirut: Dar al-Ma'rifah.
13. Al-Syarbini, Shamsuddin Muhammad Ibn Nuhammad al-Khatib. 1994. *Mughni al-Muhtaj ila Ma'rifah Ma'ani Alfaz al-Manhaj*. Cetakan Pertama. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah.
14. Al-Zarkhasyi, Syeik Shamsuddin Muhammad ibn Abdullah. 1993. *Syarh al-Zarkhasyi 'ala Mukhtasar al-Kharqi*. Cetakan Pertama. Maktabah al-'Abikat.
15. Dr Muhammad Mustafa al-Zuhaili. 1982. *Wasail al-Ithbat fi al-Syariat al-Islamiyyah*. Beirut: Maktabah Dar al-Bayan.
16. Dr. Mahmud Saedon A. Othman. 1990. *Undang-Undang Keterangan Islam*. Kuala Lumpur: dewan Bahasa dan Pustaka. Cetakan Pertama.
17. Dr. Mustafa al-Khin & Dr Mustafa al-Bugho. 1996. *al-Fiqh al-Manhaji*. Damsyiq: Dar al-Qalam. Cetakan Kedua.
18. Dr. Wahbah al-Zuhailiy. t.t. *Al-Fiqhu Al-Islami Wa Adillatuhu*. Beirut. Darul Fikr.
19. Hafizuddin Abdullah ibn Ahmad ibn Mahmud al-Hanafi. 2002. *Al-Bahr Al-Ra'iq Sharh Kanzu Al-Al-Daqa'iq*. Cetakan Pertama,
20. Ibn Abu Dam, al-Qadhi Shabuddin Ibrahim Ibn Abdullah. 1987. *Kitab Adab al-Qadha'*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah. Cetakan Pertama.
21. Ibn al-Sayyid Muhammad Syata al-Dimyathi. 1993. *Hasyiah 'ianah al-Talibin*. Beirut: Dar al-Fikr.

22. Ibn Hajar al-'Asqalani, Ahmad ibn Ali. t.t. *Fath al-Bari Syarh Sahih al-Bukhari*. Cetakan Ketiga. Damshiq: Dar al-Faiha'.
23. Ibn Hajar al-'Asqalani, Ahmad ibn Ali. t.t. *Fath al-Bari Syarh Sahih al-Bukhari*. Cetakan Pertama. Damshiq: Dar al-Faiha'.
24. Ibn Manzur. 1999. *Lisan al-Arab*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath. Cetakan Ketiga.
25. Ibn Muflih, Abu Ishak Burhanuddin Ibrahim Ibn Muhammad Ibn Abdullah Ibn Muflih. 1980. *al-Mubdi' fii Sharh al-Muqni'*. Damshiq: al-Maktab al-Islami.
26. Ibn Qayyim al-Jauziyyah, Abu Abdullah Muhammad Ibn Abu Bakar. 1995. *al-Turuq al-hukmiyyah fii al-Siasah al-Syariyyah*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah. Cetakan Pertama.
27. Ibn Qayyim al-Jaziyyah, Shamsuddin Abu Abdullah Muhammad ibn Abu Bakar. 1968. *I'lam al-Muwaqqi' in 'an Rabbi al-'Alamin*. Mesir: Maktabah al-Kuliiyat al-Azhariyyah.
28. Ibn Qudamah. 1996. *Mughni*. Qaherah: Dar: al-Hadis. Cetakan Pertama.
29. Ibn Rushd, Muhammad ibn Ahmad ibn Muhammad Ibn Ahmad Ibn Rush al-Qurthubi al-Andalusi. 1996. *Bidayah al-Mujtahid wa Nihayah al-Muqtasid*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah. Cetakan Pertama.
30. Muhammad Solih Madkur. t.t. *al-Qadha' fi al-Islam*.
31. Muslim Ibn Hujjaj Ibn Wardin al-Husain al-Qusyairi al-Nisaburi. 2000. *Sahih Muslim*. al-Kaherah: Jam'iyah al-Maknaz al-Islami.
32. Prof Madya Haji Md. Salleh bin Haji Ahmad. *Konsep al-Yamîn*

- dan pelaksanaannya di Mahkamah Syariah. Ketas kerja ini di bentang dalam Seminar “*Ke Arah Memperkemaskinikan Undang-Undang Keterangan Dan Prosedur Di Mahkamah Syariaiah*”. Pada 12 Jun 2003 di Hotel Hilton.
33. Shahabu Al-Din Abi Ishak Ibrahim Abdullah Al-Mahdani. 1984. *Matbah Al-Irshad*. Baghdad.
 34. Syed Sabiq. 1985. *Fiqh Al-Sunnah*. Beirut. Dar Al-Kitab Al-Arabi. Cetakan Ketujuh. Jilid Ketiga.
 35. Syeikh Sulaiman ibn Muhammad ibn Umar. 2000. *Hasyiah al-Bujairimi*. Cetakan Pertama. Beirut: Dar al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
 36. Yusri al-Sayyid Muhammad. 2000. *Jami’ al-Fiqh*. Cetakan pertama.
 37. Zaidan, Dr. Abd Karim. 1997. *Fiqh Qadha’ fii al-Syariat al-Islamiyyah*. Cetakan Ketiga. Beirut: Mu’asasah al-Risalah.
 38. Zuhaili, Wahbah. 1997. *al-Fiqh al-Islami wa Adillatuh*. Damsyiq: Dar al-Fikr al-mu’asir. Cetakan Keempat.
 39. Liaw Yock Fang. 1976. *Undang-undang Melaka*. The Hague-Martinus Nihoff.
 40. Hamid Jusoh. 1992. *Kedudukan Undang-undang Islam Dalam Perlembagaan Malaysia, Suatu Rujukan Khas Terhadap Keskes Konversi Dalam Undang-undang Keluarga*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
 41. Winstedt, *Undang-undang Kedah*, dalam JM BRAS (1928) 6 (2).

42. Mohd Nik Mohd Salleh, Kelantan In Transaction: 1891-1910 dlm WR Roff (1974) Kelantan: Religion, Society, Politic in a Malay State. Kuala Lumpur,
43. Ahmad Ibrahim, Kedudukan Islam Dalam Perlembagaan Malaysia dalam [http://: www. Islam.gov.my](http://www.Islam.gov.my).
44. Rafiah Salim. 1994. Evidence in Malaysia and Singapore Cases, Materials and commentary. Butterworths. Malaysia.
45. <http://sukweb.selangor.gov.my/mss/sejarah.htm>
46. Abdullah Abu Bakar. 2003. *Al-Yamîn dalam Perundangan Moden*. Jurnal Hukum Jilid1.
47. Dato' Haji Muhamad Asri bin Haji Abdullah. Hakim Mahkamah Rayuan Syarii. Jabatan kehakiman Syariah Malaysia. (Temubual). Pada 8 April 2005.
48. Tuan Abbas Nordin. Hakim Mahkamah Rendah Syariah Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur. *Pelaksanaan Sumpah Di Mahkamah Syariah*. (Temubual melalui Telefon). 23 Januari 2005.
49. Wan Mahyuddin Wan Mohammad. Hakim Mahkamah Rendah Syarii, Sepang. *Pelaksanaan Sumpah Di Mahkamah Syariah*. (Temubual) . 8 Febuari 2006.
50. Peraturan Sumpah Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 2004.
51. (1981) 2 JH
52. (1982) 2 JH.
53. (1983) 3 JH.

*Konsep Al -Yamîn Dan
Pelaksanaannya Di Makamah Syariah*

54. (1983) 4 JH.

55. (1984) 4 JH.

56. (1984) 5 JH.

57. (1987) 5 JH.

58. (1988) 1 JH.

59. (1996) 1 JH.

GLOSARI

<i>Taghliz</i>	Pemberatan
<i>Kafarah</i>	Penutup kesalahan (dosa)
<i>Lagha</i>	Sia-sia
<i>Ila'</i>	Suami yang bersumpah dengan menyebut nama Allah atau sifat-sifat-Nya untuk tidak bersetubuh dengan isteri selama empat bulan atau lebih.
<i>Qaid</i>	Syarat-syarat tertentu
<i>Lauth</i>	Keadaan yang menimbulkan berat sangka (hampir kepada yakin) terhadap pembunuhannya seperti terdapat permusuhan yang jelas antara yang dibunuh dengan yang tertuduh
<i>Bayyinah</i>	Keterangan atau pembuktian
<i>Hiwalah</i>	Perpindahan tanggungjawab dari seorang kepada seseorang yang lain

WAN ABDUL FATTAH BIN WAN ISMAIL

Pensyarah, Fakulti Syariah Dan Undang-Undang, Universiti Sains Islam Malaysia (KUIM). Sebelum berkhidmat di KUIM pada 1 september 2004, penulis telah berkhidmat di Universiti Kuala Lumpur selama tiga tahun. Lulusan Diploma Pentadbiran Kehakiman Dan Guaman Syarie dari Universiti Kebangsaan Malaysia (2006), Sarjana Muda Syariah (Fiqh Dan Pengajian Islam) dari Universiti Yarmouk, Jordan (2000) dan Sarjana Syariah dari Universiti Kebangsaan Malaysia (2002). Menulis buku, Jurnal dan membentangkan kertas kerja dalam seminar di peringkat kebangsaan dan antara-bangsa serta beberapa rencana dalam akhbar dan majalah tempatan.

ZULKIFLI HASSAN

Merupakan pensyarah dan Ketua Program Diploma Siswazah Amalan Kehakiman dan Guaman Syarie, Fakulti Syariah dan Undang-undang, Universiti Sains Islam Malaysia. Beliau memiliki kelulusan Ijazah Sarjana Muda Undang-undang, Sarjana Muda Syariah dan juga Sarjana Undang-undang Perbandingan daripada Universiti Islam Antarabangsa Malaysia. Beliau mempunyai pengalaman sebagai Peguambela dan Peguamcara dan Eksekutif Undang-undang di Bank Muamalat Malaysia Berhad. Kini, disamping menjalankan tugas sebagai pensyarah dan Ketua Program beliau juga merupakan ahli Lembaga Penasihat Editor Syariah Law Report, Editor Undang-undang untuk Journal of Syariah and Laws terbitan USIM dan panel syariah Institut Penyelidikan dan Fatwa Sedunia, USIM.

ISBN 978-983-2950-62-2

9 789832 950622